FISKERIDIREKTORATET

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep

0030 OSLO

Adm.enhet: Kontrollseksjonen
Saksbehandler: Eva-Kristin Varheim
Telefon: 92609367
Vår referanse: 17/15676
Deres referanse:
Dato: 12.11.2017

Høringssvar - NOU 2017:11 Bedre bistand. Bedre beredskap.

Fiskeridirektoratet avgrenser vårt innspill til svar på utvalgets anbefaling om organisering av kompetanse til å etterforske miljøkriminalitet.

1. **Fiskeridirektoratets sektoransvar**

Fiskeridirektoratet skal fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø. Ansvar for saksforberedelse i forkant av Nærings- og Fiskeridepartementets fastsettelse av forskrifter, samt delegert fullmakt til å utstede eller endre forskrifter, lovhjemlet kontroll-/tilsynsansvar og myndighet til å sanksjonere regelbrudd, er fullmakter direktoratet har for å utføre samfunnsoppdraget.

2. **Grunnleggende risiko**

Kriminalitet i fiskerinæringen omfatter og begynner med uregistrert uttak av naturressurser i kommersielt fiskeri, at utøverne fangster mer enn det som blir registrert. Samfunnsinteressen er å kunne forvalte bestandene bærekraftig og legge til rette for optimal verdiskapning. Dette forutsetter blant annet korrekt registrering av ressursuttaket.

I fangstleddet foreligger det høy risiko for forsettlig ulovlig utkast i forbindelse med fangstoperasjon, som innebærer at ulovlig og uønske fangst (ulovlig bifangst, redusert kvalitet eller ikke optimal størrelse) aldri blir landet, ressursregistrert eller belastet kvoten. Dette påvirker økonomien i verdikjeden ved at slik seleksjon gjør at bare fangst av optimal kvalitet og verdi inngår i kjeden, mens lovlydige aktører leverer og blir kvotebelastet hele ressursuttaket. Dette er konkurransevridende og påvirker inntjening både i fangstleddet og mottaksleddet.

I overgang mellom fangstledd og mottaker i førstehånd er det høy risiko for at fangst som blir landet enten ikke blir registrert på sluttseddel i det hele tatt, eller at den blir registrert med andre egenskaper som art, eller størrelse, med den konsekvens at ressurs- og kvoteregnskapet blir feil.

I overgang mellom mottaker og kjøper i andrehånd er det høy risiko for at uregistrerte eller feilregistrerte ressurser som er gjenstand for omsetning blir blandet sammen med lovlig fangst og inngår i verdikjeden, eksempelvis ved feilmerket overvekt av kartonger. Sammenblandingen gjør at sluttprodukt fremstår som lovlig overfor forbruker.

3. Hovedproblemstilling

Hovedproblemstillingen for Fiskeridirektoratet er å få avdekket, etterforsket, påtalt og sanksjonert brudd på ilandføringsplikten og uregistrert ressursuttak i kommersielt fiskeri. Vårt høringssvar retter seg derfor mot hvordan en eventuell ny organisering av politi- og påtale vil virke inn på mulighetene for å møte disse behovene.

4. Kontrollsamarbeid mellom etater og problemstillinger knyttet til verdikjedekontroller

Fiskeridirektoratet har avtale om kontrollsamarbeid med en rekke andre etater som også har tilgrensende sektoransvar i sjømatnæringens verdikjede; og som forvalter regelverk som gjenspeiler andre samfunnsinteresser knyttet til en og samme ressurs; Fisk som *mat* – Mattilsynets regler om sporbarhet, fisk som *omsettelig formuesgode* – Justervesenet, Skatteetaten og Tolletaten.

Data om kommersielt uttak av fisk anses som *miljødata* som Fiskeridirektoratet har sektoransvar for.

Uregistrert fangst som inngår i verdikjeden innebærer at regler knyttet til omsetning, sporbarhet, vekt osv. også er overtrådt. Det er dermed karakteristisk at naturressurskriminalitet også er økonomisk kriminalitet ettersom ressursene er gjenstand for omsetning. For å se dette i en helhet samarbeider Fiskeridirektoratet med de etatene som har ansvar for tilstøtende regelverk.

Kontrollgjennomføring arter seg dermed som en verdikjedekontroll mellom fangstledd, førstehånds- og videreomsetning, eksport, evt frem til forbruker. Eksportverdien av norske marine ressurser oversteg 95 milliarder NOK i 2016. Slik verdikjedekontroll er komplisert og ressurskrevende å håndtere for de involverte etatene, både i form av tid, kompetanse, midler og personell som kreves.

Det er i samfunnets interesse at saker hvor det er avdekket brudd på regelverket blir påtalt og sanksjonert. I motsatt fall er konsekvensen at omfattende offentlige ressurser går til spille. Kombinert med at oppdagelsesrisikoen er liten, og profitten potensielt er stor ved

regelovertredelser, er dette forhold som undergraver kontrollmyndighetenes innsats og svekker publikums tillit til at fellesinteressene blir tilstrekkelig ivaretatt.

Fiskeridirektoratet har over flere år erfart at verdikjedekontroller som beskrevet over, hvor direktoratet i samarbeid med andre etater har lagt ned betydelige ressurser, ikke har fått en tilfredsstillende sluttbehandling hos politi- og påtale. Innsatsen for å avdekke regelbruddene anses i mange tilfeller for å være forgjeves. Lang liggetid uten at det blir foretatt etterforskningsskritt, flere utskiftninger av ansvarlig politijurist med påfølgende forsinkelser, er gjerne underliggende forklaringer på dette.

Med dette som illustrerende bakgrunn ønsker Fiskeridirektoratet å gi høringsinnspill til utvalgets forslag om organisering av enheter for etterforsking og påtale av miljø- og økonomisk kriminalitet.

5. Høringssvar

Saker som avdekkes innenfor fiskerisektoren er ofte komplekse, og krever solid kompetanse for å få innsikt og oversikt nok til å både etterforske og påtalebehandle disse effektivt. Fiskeridirektoratet tilbyr derfor alltid bistand til politi og Økokrim i disse fasene. Denne type større saker omfatter også økonomisk kriminalitet, noe som gjør at regelbruddene må ses i sammenheng og at bevisbildet er sammenfallende. Dette tilsier at ansvar for oppfølgning av slike saker må gjøres av enheter som er tilstrekkelig dimensjonert med både personell og kompetanse. Dette trekker i retning av en organisasjonsmodell med sentralisert enhet på regionalt eller nasjonalt nivå med både etterforsker- og påtalekompetanse.

Fiskeridirektoratet har ingen prinsipielle standpunkter til hvor en slik enhet bør ligge eller hvordan den bør organiseres. Vi stiller oss bak utvalgets flertall som mener at politidistriktene i større grad enn tidligere bør etterforske og straffeforfølge miljøsaker, mens vi er mer i tvil om utvalgets forslag til at et nasjonalt koordineringsansvar bør legges til Trøndelag politidistrikt dersom dette forutsetter at Økokrims miljøenhet bygges ned. Vi deler bekymringen til utvalgets mindretall ved Fause og Paulsen, idet en slik gjennomføring vil innebære at det eksisterende kompetansemiljøet ved Økokrims miljøteam legges ned og et nytt må bygges opp i Trøndelag.

Fiskeridirektoratet har imidlertid erfart at Økokrim har måttet gjøre en seleksjon og ikke tatt inn saker de mener burde blitt etterforsket, av hensyn til ressurser. Videre har vi erfart at andre saker blir tilfredsstillende behandlet i politidistriktene. I sistnevnte tilfeller er fellesnevneren at både etterforsker og påtalejurist har erfaring med denne type miljøsaker. Dette trekker i retning av å beholde miljøteamene i politidistriktene. En sannsynlig effekt av politidistriktenes sammenslåing vil være at enheter blir større og mer robuste, slik at kompetanse kan bygges opp og vedlikeholdes i teamene. Vi mener det er grunn til å vurdere et koordineringsansvar fra et politidistrikt, eksempelvis Trøndelag, i tillegg til at dagens ansvar for miljøsaker beholdes hos Økokrim. Begrunnelsen for dette er at slik vi ser i de mest omfattende av saker om uregistrert uttak av fisk, vil sakene også samtidig medføre krenkelse

av andre sentrale samfunnsinteresser. Dette krever som nevnt en helhetlig straffesaksbehandling som best ivaretas av større enheter med tverrfaglig kompetanse i teamet.

Videre mener vi at det fungert bra at statsadvokatene i Rogaland og Troms har hatt et særlig oppfølgingsansvar ovenfor de ulike politidistriktene på kriminalitet begått i norske farvann. Disse har gjennom sin innsats sikret likebehandling, prioritering og kvalitetssikring av forhold i fiskerileddet. Vi mangler en tilsvarende ansvarsfordeling/koordineringsrolle på avdekkede forhold lenger ut i verdikjeden (mottak/eksport). Det kunne være naturlig at Økokrim kunne hatt en slik rolle, forutsatt at de får tilført ressurser og myndighet til å følge opp politidistriktene. Det er uansett behov for en tilsvarende koordineringsrolle på land.

Vi oppsummerer vårt høringssvar i det følgende:

- Egne miljøteam i politidistriktene bør videreføres og styrkes. Fiskeriaktivitet er spredt over store geografiske områder. Dette begrunner lokalt politi og kompetanse tilgjengelig.
- Miljøkoordineringsenhet fra et av politidistriktene, gjerne Trøndelag. Dette ansvar for likebehandling, fag, kompetansebygging og –vedlikehold i samarbeid med andre relevante miljø som eksempelvis Politihøyskolen (PH).
- Beholde miljøteamet og kompetansen i Økokrim, men dreie fokuset mot å behandle saker hvor flere interesser er krenket. Miljø/økonomi/regnskap/toll/skatt osv. Styrke teamet med ressurser, både midler og kompetanse etter deres behovsbeskrivelse.

6. Samarbeid på miljøområdet – kapittel 9 punkt 7.3

Når det gjelder uttak av villfisk kan det være hensiktsmessig å sondre mellom kystnære fiskeri og havfiske aktivitet på den andre siden.
Utfordringene innen havfiskeflåten vil dels være knyttet til oppfølgning av den elektroniske rapporteringen, herunder håndhevelse av reglene både for norsk fiskefartøy og utenlandske fartøy. En annen utfordring innen havfiskeflåten vil være miljøopprydning, redskapsopprydninger. Felles for begge utfordringen er at det kreves økt samarbeid og koordinering, gjerne gjennom regionale enheter.

Når det gjelder samarbeid på miljøområdet ved kystnære fiskeri, samarbeider Fiskeridirektoratet i dag med Statens Naturoppsyn, Kystverket , Den indre Kystvakta og politiet. Fiskeridirektoratet er av den oppfatning at samarbeidet har blir bedre de siste årene, men at det likevel må styrkes.

Med hilsen

Thord Monsen
seksjonssjef

Eva-Kristin Varheim
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskreven underskrift

Mottakerliste:

Justis- og beredskapsdepartementet	Postboks 8005 Dep	0030	OSLO